

Bewustwording, begrip en acceptatie

Hoe creëer je een dementievriendelijke gemeenschap?

Noord-Brabant wil in 2020 dementievriendelijk zijn. Daarom worden gemeenten ondersteund bij het vormen van gemeenschappen die werken aan bewustwording, begrip en acceptatie. Zodat mensen met dementie en hun mantelzorgers gewoon kunnen blijven meedoen in de samenleving. Een mooi streven, maar hoe pak je het aan?

DOOR Wies Arts

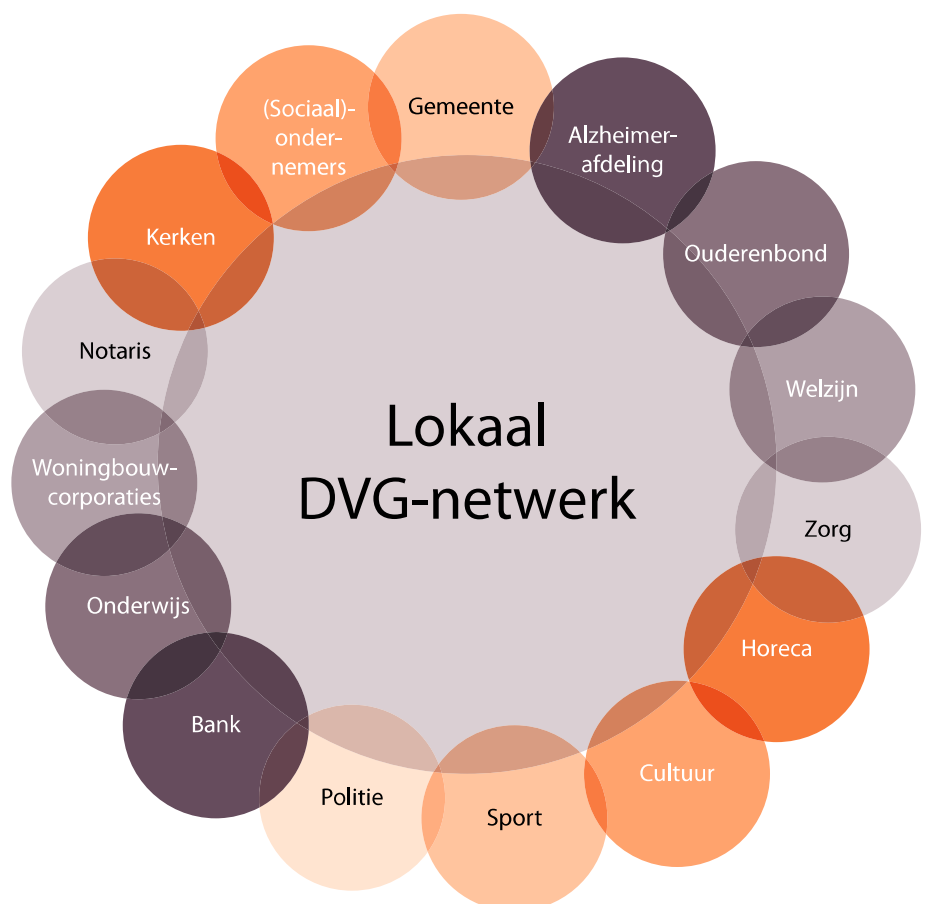
Om haar ambitie kracht bij te zetten, heeft de provincie Noord-Brabant aan Zet gevraagd om het meerjarige programma Dementievriendelijk Brabant te ontwikkelen en uit te voeren. Het programma sluit goed aan bij de keuze van de provincie om te investeren in sociale veerkracht, zodat kwetsbare groepen aansluiting blijven vinden in onze maatschappij. Het opzetten van dementievriendelijke gemeenschappen is een belangrijke pijler van het programma. Dat begint met het vormen en activeren van een lokaal netwerk van maatschappelijke organisaties, ondernemers, inwoners en gemeente. Inmiddels hebben we het proces in 36 Brabantse gemeenten begeleid en zijn we met diverse nieuwe gemeenten in gesprek. Voor het vormen van een dementievriendelijke gemeenschap (DVG) hebben we een beproefde aanpak ontwikkeld. De lessen die we daarbij hebben geleerd delen we graag om heel Nederland te helpen dementievriendelijk te worden.

Aandacht

Dementie raakt ons allemaal. Eén op de vijf mensen krijgt dementie. Zeventig procent van de mensen met dementie woont gewoon thuis. Als gevolg van het veranderende overheidsbeleid is de verwachting dat dit binnen afzienbare tijd

zelfs tachtig procent zal worden. De meeste mensen willen ook het liefst zo lang mogelijk in hun eigen omgeving blijven wonen. Dat vraagt de nodige zorg en ondersteuning. We zien dat zestig procent van alle hulp aan mensen met

dementie wordt verleend door mantelzorgers. Vooral belaste familieleden ervaren de druk; ruim vijftig procent voelt zich overbelast. Met als gevolg dat zij een vier keer zo grote kans hebben op depressie en burn-out. Het is dus van essentieel

Figuur 1. Een dementievriendelijke gemeenschap begint met het vormen en activeren van een lokaal netwerk

Doelstellingen	Voorbeelden van activiteiten
1. → Naar een andere beeldvorming → <i>Weg met het taboe</i>	Fototentoonstellingen, posters, toneelvoorstellingen, kunstprojecten.
2. → Naar meer kennis → <i>Inzicht biedt uitzicht</i>	Dementiewijzer, EHBD-koffer, informatie-bijeenkomsten, trainingen Samendementievriendelijk (online en offline), Into d'mentia.
3. → Naar een betere integratie → <i>Mensen met dementie tellen mee</i>	Dementtalent, voorlichting winkeliers, horeca en sportverenigingen.
4. → Naar meer ontmoetingen → <i>Samen</i>	Alzheimercafés, theehuizen, creatieve werkplaatsen, samen sporten, samen toneel spelen, Odense huis.
5. → Naar betere contacten tussen generaties → <i>Voor jong en oud</i>	Scholenprojecten, cultuurprojecten, voorlichting op school, gezamenlijke activiteiten.
6. → Naar meer welzijn → <i>Warme zorg</i>	Fotoboeken, levensboeken maken, verhalen ophalen.
7. → Naar meer autonomie → <i>Mensen zoals u en ik</i>	Projecten waarbij mensen met dementie zelf een centrale rol spelen, bijvoorbeeld bij het geven van voorlichting op scholen.
8. → Naar lagere drempels → <i>Iedereen welkom</i>	Bevorderen van deelname van mensen met dementie aan sportactiviteiten, voorlichting en training aan horeca en winkels zodat ze zich welkom voelen.
9. → Naar een veiligere samenleving → <i>Veilig thuis</i>	Training Samendementievriendelijk, projecten bestrijden financieel misbruik, Heklaproject België.
10. → Naar mobilisatie van een hele gemeente → <i>Gemeente-breed</i>	Vijfjarenplan Gemeente Brugge en Gemeente Arnsberg.

Figuur 2. Doelstellingen van de DVG-beweging & activiteiten

belang dat er een groter netwerk georganiseerd wordt om mensen met dementie zo lang mogelijk te laten participeren in de samenleving. Zeker in de wetenschap dat het aantal mensen met dementie tot 2030 bijna zal verdubbelen. Een Dementievriendelijke Gemeenschap (DVG) heeft aandacht voor de situatie waarin mensen met dementie én hun mantelzorgers verkeren. Inwoners en lokale partijen werken samen aan allerlei initiatieven om de levenskwaliteit van deze mensen te vergroten en te voorkomen dat zij in een isolement raken. We hebben dat streven vastgelegd in tien centrale doelstellingen (zie kader). Het begint met het doorbreken van het taboe en het werken aan een meer positieve beeldvorming, onder andere door kennis te delen en ontmoetingen te stimuleren tussen mensen met en zonder dementie. Zodat de omgeving dementie eerder kan herkennen en leert hoe daar mee om te gaan. Op straat en in de winkel, maar ook bij verenigingen en instanties.

Besef

Het bijzondere van het programma is dat alle betrokkenen de maatschappelijke ambitie uitspreken om samen met oplossingen te komen. Er is voor gemeenten geen (wettelijke) verplichting om mee te doen, maar deelname betekent een investering in preventie en een verlichting van de druk op de Wmo. De partners in een DVG-netwerk zetten

vooral in op wat er nog wél mogelijk is. Dat gaat soms om kleine, maar zeer waardevolle gebaren. Zo opperde de eigenaresse van een damesmodezaak in Oisterwijk, één van de participerende gemeenten, het idee dat ze op dinsdagochtend gemakkelijk mensen met dementie kan ontvangen. Voor haar is dat een rustige ochtend, zodat ze dan alle tijd kan nemen om leuke kledingsets bij elkaar te zoeken en gezellig een kopje koffie te drinken. Of een lokale bank, ook partner in het DVG-netwerk, heeft ‘dementievriendelijk bankieren’ ontwikkeld. Zij merkten dat er steeds meer mensen binnen kwamen die de bank van vroeger zochten: het loket waar ze geld konden halen. Met een speciaal voor de bank ontwikkelde training leren de medewerkers hoe ze klanten met geheugenproblemen en dementie beter van dienst kunnen zijn. Dergelijke ideeën lijken voor de hand te liggen, maar daar is nog een wereld te winnen. Het is voor winkeliers, horeca-ondernemers, sportverenigingen of culturele instellingen nog lang niet vanzelfsprekend om hierover na te denken. Door lokaal dit gesprek op gang te brengen, gebeurt dat wel. Een mooi voorbeeld om dit gesprek aan te jagen zien we bij de verwarringsdagen, georganiseerd door één van de DVG-netwerken. De lokale toneelvereniging helpt mee en zij bezoeken winkels en andere ondernemers en stellen ‘verwar-

rende’ vragen. Bijvoorbeeld bij een bakker wordt gevraagd of ze ook een koe verkopen. Het gaat om bewustwording en mensen alert te maken op het feit dat er mensen met dementie in hun winkel komen. En hoe je hier op een respectvolle manier mee om kunt gaan.

Energie

Het thema staat de laatste jaren nadrukkelijk op de agenda, onder meer dankzij landelijke campagnes en programma’s. Dat is een uiterst positieve ontwikkeling, maar alleen met bewustwording komen we er niet. Afgelopen jaren hebben we in Brabant geïnvesteerd in de ontwikkeling van een lokale procesaanpak die ervoor zorgt dat partijen ook daadwerkelijk in actie komen. De deelnemers stellen met elkaar een concrete jaarkalender op. Wat willen we bereiken, waar leggen we de focus op en welke acties zetten we uit? Op die manier zet je ambities concreet om in actie. Dit is heel belangrijk om mensen betrokken te houden. Om op korte termijn al eerste resultaten te boeken, moet je zorgen dat het netwerk zo snel mogelijk ‘staat’. Daarom ondersteunen we het proces maximaal één jaar, om vanaf het begin druk op de ketel te houden. Wij zijn niet de oprichters, maar de aanjagers van het netwerk. Dat is één van de lessen die we hebben geleerd, sinds we in 2012 met de eerste koplopergemeenten in Brabant aan de slag zijn gegaan.

Katala Hoffman

Betere contacten tussen generaties is een van de doelstellingen van de DVG-beweging

We zien ook dat elk lokaal DVG-netwerk zich weer anders vormt en ontwikkelt. Daar moet je als procesbegeleider oog voor hebben én op inspelen. Welke behoeften zijn er, wat speelt er, wat zijn lokaal de mogelijkheden en onmogelijkheden? Daarbij heeft het geen enkele zin om te pushen, ook dat hebben we geleerd. Je moet absoluut kunnen aansluiten bij energie vanuit de lokale gemeenschap. Als die er niet is, trek je aan een dood paard. Een bevlogen kartrekker is dan ook van cruciaal belang. Vaak is dat een wethouder of beleidsambtenaar die zijn nek uitsteekt, maar het kan ook iemand van de lokale welzijnsorganisatie zijn. Samen kun je het proces enorm versnellen. Omdat je niet van die kartrekker afhankelijk wilt zijn, is het ook belangrijk om de organisatie en drive van een DVG te borgen. Zo hebben ze in Oisterwijk vanuit het DVG-netwerk een Dementie Coöperatie opgericht. Leden komen uit zorg, welzijn en cultuur, maar ook bedrijven en winkeliers doen mee. Ze ondersteunen concrete initiatieven of ideeën van bedrijven en particulieren die een bijdrage leveren om het leven van mensen met dementie in de Oisterwijkse gemeenschap makkelijker te maken. De ondersteuning kan bestaan uit hulp bij aanvragen van subsidies, netwerken om de juiste persoon voor de juiste taak te vinden, verzorgen van trainingen voor ondernemers en mantelzorgers, en financiële ondersteuning waar dat nodig en mogelijk is. Om als maatschappelijk initiatief draagvlak te creëren en te behouden is het belangrijk dat je kunt laten zien wat je bereikt. Daarom is impactmonitoring

sinds kort een vast onderdeel van onze aanpak. Zet heeft daarvoor een eigen methode ontwikkeld, waarmee we op een handzame wijze de maatschappelijke impact in kaart brengen. Deze beknopte rapportage is bedoeld om inzichtelijk te maken wat je als dementievriendelijk netwerk doet en realiseert. Bij nieuwe gemeenten meten we nu aan het begin de score op de tien doelstellingen van dementievriendelijk en dat doen we na een jaar weer. Ideaal zou zijn om dit jaarlijks te blijven doen, als basis voor nieuwe acties en het gesprek daarover. Ook organiseren we bijeenkomsten over impactmonitoring voor DVG's die al langer bezig zijn.¹

Innovatie

Binnen de dementievriendelijke gemeenschappen zien we steeds nieuwe projecten en initiatieven ontstaan, die we delen op www.dementievriendelijk.nl om anderen te inspireren. Ook pakken we als programma nieuwe thema's op om de beweging te versterken en levendig te houden. Zo stimuleren we bijvoorbeeld het benutten van de

Aanbevelingen

- Begin niet zonder lokale kartrekker, start met de juiste betrokkenheid en affiniteit van partners, en sluit aan bij lokale energie en ontwikkelingen.
- Zorg voor een breed samengesteld netwerk, ook met 'gewone burgers'.
- Zie het oprichten van een DVG-netwerk als investering in lokale inclusie.
- Maak inzichtelijk wat je impact is.
- Er bestaat geen blauwdruk voor een DVG; het blijft maatwerk.

talenten van mensen met dementie en richten we ons samen met partners op de specifieke uitdagingen rond Nederlanders met een migratie-achtergrond en dementie en mensen met een verstandelijke beperking en dementie. Nieuw is ook de cross-over met lokale inclusie. Investeren in een dementievriendelijke gemeenschap heeft namelijk ook zijn uitwerking naar andere kwetsbare groepen. De essentie is dat we aandacht krijgen voor mensen die 'anders' zijn en dat we leren met hen om te gaan, zodat ook zij gewoon kunnen meedoen in de lokale gemeenschap. Uiteindelijk gaat het om een MENSvriendelijke samenleving. Ook na 2020 is het van belang het proces verder te continueren en door te ontwikkelen. Hiervoor gaan we op zoek naar eigenaren en partners die een bijdrage willen leveren. ■

Wies Arts is programmamanager Dementievriendelijk Brabant bij Zet. 06-30037708 | wies.arts@wijzijnzet.nl

Noot:

1 zie www.wijzijnzet.nl/agenda

Dementievriendelijk Brabant

Het provinciale programma Dementievriendelijk Brabant 2017-2020 bestaat naast het aanjagen van lokale DVG-netwerken uit twee andere belangrijke pijlers:

- Kennisdelen en inspireren: via kennisdelingsbijeenkomsten en ontmoetingen op regionaal en provinciaal niveau, via onze website en onze digitale en fysieke nieuwsbrieven. Ook wisselen we internationaal kennis en ervaringen uit.
- Experimenteren en innoveren: we verkennen nieuwe onderwerpen en gaan experimenten aan, met een veelheid aan samenwerkingspartners. Dit onderbouwen we met cijfers en onderzoek. Dementievriendelijk Brabant wordt uitgevoerd door Zet, verbindende schakel voor inclusie, (overheids)participatie en sociale innovatie. Kennis- en expertisepartner is de Programmaraad Psychogeriatric (PGraad). dementievriendelijk.nl